

בעזרת השם יתברך

ספר
מורה לזובחים
על שחיטה וטריפות

חודש מנחם אב שנת תשמ"ה לפ"ק

ברוקלין נוא יארק

ספר

זרחה לזובחים

כולל

הלכות שחיטה ובדיקה

נחלק לשני חלקים

האחד הלכה סדורה ושם השני תוספת הלכה

מאת

הקטן יצחק דוב הלוי כאמבערגער

הזב"ק ווירצבורג והגלל א"ע.

עלה"ח ספר מלאכת שמים, אמירה לבית יעקב ויצחק ירנן.

מהדורא חנינא

נחלוז אליה תקנים והוספות על מהדורא קמא.

פראנקפורט דמיין

שנת תרכ"ד לפ"ק.

ה. ל. בראנערז דרוקקערייא.

כא. כששוחט וחם על העור שלא יעשה בה קרע גדול ושוחט בראש הסבן ונמצא קצת מקום השחיטה מכוסה הרי זו פסולה רהוי הלדה, אבל אם שחט באמצע הסבן אף על פי שראש הסבן מכוסה קצת בעור כיון שכנגד המקום ששחט הסבן ומקום השחיטה היו מגולים להמרי אף לאסור בדיעבד, אבל לכתחלה גם כזה יש לזהר (ע"ז).

כב. מטריפין כל הלדה בין במיעוט קמא בין במיעוט בתרא בין בקנה בין בנשא בין בבהמה בין בעוף (ע"ז ומ"ט הא"ך ע"ס ס"ק י"ג עיין מ"ט על"ז הכתובים).

הגרמה

כג. הגרמה כיצד? כגון ששחט חוץ למקום הבשר לשחיטה בין למעלה בין למטה הכל הוא נבלה בין התורה (לקיזן בשמוך יתבאר איזה מקום בנימינים כשר לשחיטה בבהמה נחיה ונשף נקבה וטמט). הגרמה בבהמה וחיה בקנה למעלה הוא מל ששחט למעלה מטבעת הגדולה (מן) אבל אם שייר מלא חוט מטבעת הגדולה על פני כולה כנגד הראש שחיטתו כשרה (מהרי"ז) ועיין עוד חו"ה ס"ק ט"ו; ולמטה בקנה מקום שחיטה הוא עד כנגד סוף אונא השמאלית העליונה, שהיא החתונה כשהכהמה חלודה בגלדה, והיינו כשנפחין הריאה והאונות מתפשטין, האונא הנזכרת היא המנע לצד הראש למעלה יותר מכל האונות האחרות וכל איתו המקום בקנה שמתפשטת שם כשהיא נפוחה ומשוכה לצד הראש אינו מקום שחיטה, והוא המקום בעצמו שהתה האונא הנזכרת מנעת לשם כשהיתה הבהמה חיה והתה רועה כדרכה כשתמשוך צואתה לרעות כלי שחאנוס עצמה למשוך צוארה יותר מרגלחה, וגם שלא ימשכו הסימנים מלמטה בשעת שחיטה לנגד מקום הצואר, שרועה כדרכה הוא, לא על ידי אדם ולא

הבהמה כמ"ט נעמד ערך גרם) גייל סיבול מתחממיה וזחט, אי כמו וכו' וכו' היה לו חלה עכ"ל הרי שה"ל לא התנה שיהי מסובך אלא אפילו חוטי הזמר מונחין זה מזה כל שהסבן מתחממן ה"ל חלה גם המדרכי עמוד (אממנו העתיק הרמ"א בש"ע דינו) לא הזכיר מסבך כלל אלא סמס וכדכז ולרדן לזהר בנזר דבנשים ולכך נבנו העם למתא השאר בנשות כדי לא יחלימו חתה הטלה וכו"ל לאיכא לבר בעלי חיים עכ"ל (ועיין כדמ"ג סימן כ"ד בש"ע ס"ן ח"ת) ומדוממה לה לנזת דעושה שאין לזכר להיות מסובכין אלמא דאפילו אינן מסובכין יש נהן ממש חלה ומחילא דה"ל בנזר על בנשים דמחי שאל, ולא דמי למרס עליה סדין (עיין י"ד סימן כ"ד סעיף ח"ת) דהרס רק לפי שנה מוטלת על השאר בלא חסד ובלא כריכה כלל וכלל משאל בנזר ונעדרת וטוטת שמחזירין תמיד להשאר אפילו אינן קשרין ומסובכין יחד כי אמי

די הבדלה עצמה, ואם שחט שם הוי נבלה (ש"ע סימן כ"ף, ועליו שם
 ובין מנ"ש שם ס"ק ז"ל). ולמעלה בושט בבהמה ויהיה מקום
 לשחיטה הוא עד תורכין הושט, וכאשר נכאר לקמן בסמוך, והינו: מקום יש
 שאם שחט בו הוא מתכוון וכתקנתו וסוחם הלל הושט, זה נקרא ושם ובו
 כשרה, אבל יש מקום בושט לצד הראש, שכששוחטין בו הוא מתרחב
 פתוח במקומו ואינו מתכוון והוא הנקרא תורכין הושט וכששחט בו
 ואורך תורכין הושט הוא כשעור ארבעה רחבי אגודלים בצד הרחב של
 והינו במקום שמתחבר בלחי במשך ארבעה רחבי אגודל (מ"ז) וזה השעור
 רחבי אגודלים) הוא בנסות, אבל בדיקות ובעופות משערין בערך זה לפי
 קצתן (ועיין שם סימן כ"ף סעיף ל' וכתב"ש שם ס"ק ח"ת, ט"ח וז"ל). ועין הלכות
 סימן דל"ח הלכה סוחרה סעיף ח"ת. ולמטה בושט בבהמה וזהו שעור
 הכשר שהיטה הוא עד שישעיר הושט, והינו שמתחיל להיות חריצין חריצין כמו
 ו"ם שנראה בו כמין שערוח (אלו יצק ועיין שם וכן ס"ק ז') ובעוף שעורו
 בקנה כמו בבהמה, והינו עד הטבעת העליונה (ח) ועיין חו"ה, ולמטה
 בקנה

הלכה סימן ד חוספת

הוא חסכין הוי חללה, גם מראשן ומא"ח הוכיח בו, גם דעת הרמ"א משה לא יעשה,
 יש להספיק עד גברי דגברי כהחנ"ש והיינו הערוך (בערך שרחמי עליו לעיל
 בסך חמש כהנ"ל לעיל) ובגמ' אחד לנשים חמש יע"ש, גם רמב"ם נפ"ס ס"ב חולין
 ז': ענין חללה שכתב בו שם יהיה חסכין חלד בו' בין יהיה חלד חתה עד או
 חלד בהמה או חתה העד וכל כדל"ל בזה אשר אלף אם כן היה חסכין טלו חללה
 י"ס' עכ"ל חלמה גם הרמב"ם ס"ח חתה למר ולא חתה ע"ל חסכה, גם
 בנבחה ק' כ"ל ע"כ כתב ח"ל: וז"ל את השיער לכאן ולכאן למקום חתך חסכין חסם
 וכו' עכ"ל.

(מז) למעלה משנעטת האגולה. כן חסם מהר"ז גם הא"ך סימן כ' ס"ק ח' העתק
 וזהו שם ש"כ מהר"ל וכן הוא בהגהות מהר"ז וכן כתב האור ע"ש שח"ל וכן
 ט"ה מורה אב"ד ז"ל וש"כ בזה"ל חסכה"ה הא"ך מהש"ס, גם כתב"ש סימן כ'
 ח' החזיק בזה וכתב שגרסא ז' במהר"ז גם רמ"א היה מורה להחזיר, אלף שבהפס"ם
 התנ"ש כספק הכי והיינו משישי טבע ולמטה והוא קודם שיחזיל הכובע לשע
 והיינו שיר בחושי והוא שנסוף הקנה למעלה יש בתוך הטבעת האגולה כמו שני
 חתך אחושי ונקראין חושי ואם חט בתוך החושי ושיר מהם כל שאם למעלה
 שרי חט משיי הכובע ולמטה ואם לא שיר מהם כלום אלף חט למעלה מהם
 שגמרת ופסולה עכ"ל הא"ע ועיין פלתי סימן כ' ס"ק ח', ובפרט ד"ה עכ"פ כמה
 ד' בזה, יע"ש.

(מז)

בקנה בעוף שעורו כמו בושט שלו למטה (שימצא לקחן כמסך) ולמעלה בושט בעוף גם כן השעור עד חורבן הושט, והיינו שהשחיטה צריכה להיות במקום שמתחין ומחקט. הושט כששוחטין בו, אבל אם שחט כל שהוא בחורבן הושט היו נבלה (ובנין יורדן האט כבר כתבתי לעיל תחלת סיני זה) ואין חילוק בין יונה לשאר עופות לעוף זה. ולמטה בושט עד גנו של זפק, והסימן להבחין שכבר כלה מקום הושט והתחיל גנו של זפק, הוא, שעור גנו של זפק היא לבנה, ועור הרצועה של הושט היא אדומה, ועוד דגן הזפק אינו אלא מעור ארת הושט הוא משתי עורות דבוקין יחד, ובמין עופות שאין להם זפק (ידן) השעור הוא עד נגד חבור התחלה אנפיים לרגוף (ש"ע עמ"ל ס"ב) ולפי שאין אנו בקיאין היטב בשעורין אלו נכון לשחוט באמצע העוצר לארכו בין כנפיה וזוהי בין בעוף, דאז יוצא מיד ספק (דרכי משה סימן כ"ף ועיין תב"ש ס"ק א') ומטריף הגרמה בין בקנה בין בושט, בין כמעוט קמא בין כמעוט בתרא, בין כנפיה בין בעוף (ש"ע ס"י כ"ה ועיין עמ"ל).

כד. צריך לשחוט באמצעות העוצר והיינו כבוד ש"פיו במקום שהסימנים מונחים שם בטבע, ואפילו כזה יש ליהדר לחפש הסימנים ולמשמש בהן ולחפש בהן קודם שהיטה כרי שישחטם קודם שיגיע למפרקת, אבל אם היה שוחט מן הצדדים יל להיות שחתך במפרקת קודם שחיטת הסימנים, באופן שהיא נבלה מן החורה; ולענין אם החור הסימנים אל צד העוצר וידוע כודאי ששהגן קודם שנגע במפרקת הכשח הפוסקים, ומכל מקום אם אירע להשוחט בו לא יורה כזה דבר, אלא יעשה שאלה חכם. **כיוונים** מונחים הסימנים מן הצד וצריך אמן יד תהירות גדול להומנים ולחפש בידו קודם שחיטה שאם לא יעשה כן קרוב הדבר שיחתך המפרקת קודם שחטם הסימנים והיו נבלה מן החורה, וטוב שלא לשחטן עד שיראה הסימנים מונחים ומחוק שעור צואר היוונים היא דקה מאד, כשילחח הנוצות ברוק ויחזיר אותן רגה ורגה נקל

(מזן) חזני אגלה. זה אכילת נבלה סדורה אגודלים כן כחצו נשחט, והוא נסן שנת הלכה גם באר זערי ערה אחר זה נחה אכילת ומשעריהן באגלה, כח"ש הרע"ב פ"ז מה' האטת סוכה ס"ק ר"ח) ובספרו פאר המר סימן ס"ו. (והוא בה' כשיצא כפיים, ועיין ח"ש ב"חוק יק ועפמ"ש הח"א סימן י"א ס"ק ה' ובהגהות יד אפרים בסימן המזכר סיניף ע"ה ועי"ה ונח"ש ב" בית אפרים על ה' עריסת נחלק ש"ת סימן ע"ב דף ל"ה ע"ג, ועיין תב"ש סימן כ' ס"ק ח"ת, ע"ה ויר"ד, ובסימן ל"ה ס"ק כ"ד, ורא"ש סימן ל"ה ס"ק ק"י.

(ידן) העננת העליונה. נבנהה בקראת העננת העליונה גדולה משום שהיא אלה כח"ש נבלה סדורה סיניף ג', ובעוף שגם העננות האחרות הן אלוהת בקראת העננת העליונה העליונה משום שהיא למעלה מכל העננות ועיין סוסק"ס ולעיל ס"ק ע"ז בת"ה. **(ידן)** שאין להם

לראות הסימנים מתוך העור מעבר (יט) אל עבר (אחזקים ולקייט יחזק נאלץ
 ח' וז' סימן כ"ף ס"ק ט"ו ועיי"ש ותפסי וזכ' של ס"ק ט"ו ועיין ת"כ ס"ק י"ט).

עיקור.

ה. עיקור כיצד? הרבה ענינים יש שאם אידע אחד מהם נבדמה או שחיטה מעלת בהם, ואסורין משום עיקור, ואבאר אלה הענינים כל אחד בפני עצמו, והיינו, אם נעקר הקנה מהבשר שבינו לבין הלח, או שנעקר הושט שבינו לבין הלחי או אפילו שני הסימנים מחוברים עדין כבשר שבתם לבין הלחי הלחי נפרד מהבשר כנגד אחד מהסימנים, לא מבעיא כשאחת מעקרות הללו נכזבו או כרובו של הושט או הקנה שהוא נבלה, אלא אפילו אם רק במעוטו השאר קיים ונשחט כהוגן אפילו הכי מטריפין אותו (כ) בן בקנה בן נושט בן קמא בן כמיעוט כתרם בן נבדמה בן בעוף בן נעקר על ידי מעשה בן נשחט בן על ידי חולי בן על ידי דחיסה רבלי העוף אל הכותל ובהאי גווא (גין) סעיף אחד מאלו הוי עיקור (ז"ע רמב"ם זכ"ג ס"ק כ"ג ועיין דרכי משה סעיף ט"ו ז"ל ס"ק כ"ג ותנ"ג מס"ק כ"א עד כ"ט), ולא מבעיא שאין השחיטה מעלת יסין שנעקר, אלא אפילו אם שחט את הסימן שמחובר עדין במקומו כראוי בעוף דדי בבסין אחד אפילו הכי הוי נבלה מן התורה שכן נאמרה למשה מסיני שאין שחיטה הלאהד מעלת אפילו בעוף אחר השני הדרה נעקר כבר בשעת שחיטה הסימן האחד וכל שאין דבדמה

הלכה

סימן ד

הוספת

עיין רמ"א סי' כ"ף ס"ג ואחזקים, ויש לעיין בה נס' גידלי טהרה לכה"ג מ"ה
 וזוה"ק אלה"ה סי' מ' ד"ה רב"ד האחות וז"ל.
(ט) מעבר. וכתב נאדני וזכ' סימן כ"ף ס"ק ט"ו ח"ל: ואני כנגדי בזה"ש שחט
 יד מן האד תס לא תלשתי הגושת מן האשר כי אם לתלחתי אמת בחזק והחזרתי אמת
 ה וזאת כך ראיתי השימין מעבר להשר, כי השר שלקן הוא דק מאוד וזכ"ל לראות
 מעבר להשר, כי אינן חזין זכיס לאר עושה שהשימין שלהם מחזרין בתולה מן
 בית אם יחזירן לאחלצ הלאר יחזה למקס חטרין ואם ישחטן בלא ראות השימנים אזי
 שא לדי פשיעה שחזק המסרקה קדם השימנים ט' וכן כתב מהר"ן ז"ל שחטת זכיס
 אם והיינו זל שהיא כלפי אדם וכו' עכ"ל.
(כ) מטריפין אותו. עיין בז"ע סעיף ט"ו שנתעט המחלל מדיכא הוי ככלה ועיין עוד
 ס"ק כ"ג ולא הארכתי בזה מפני שמטריפין בכל גוואכ כח"ס נבלכה סמרה רב' ז"ל ס"ק
 כ"כ. מ"ה השמ"ח סימן כ"ד סעיף כ"ף במשע נחרא שבעקר לע"ג. עמ"ש ל"ח סי' כ"ד
 ד לפלג אחשבת רש"א שחיתא סס, ובארת בספר חכמת אדם מחזיר גם בזה.
(כא)

יכלו לענין הגליה בקרקע או ככחל כלל, דאם לא יעשה כן יארע בנקל עיקור סימני (מש' שני דף קכ"ח, ומש"ע ס"ב כ"ד נה"ל. ע"ז ונח"ל ס"ק ל"ו).

כ"ט. כבר מבאר לעיל סעיף ב' שאם לא שחט לפחות רוב סימן אחד בעוף, והרוב של כל אחד מהשני סימניו בבהמה והיה הי נבלה, על כן אחר שהיה צריך לבדוק בהסימנים כדי לידע בכרור גמור ששחט שיעורים הנזכרים, ואם לא בדק היה נבלה בין בבהמה וחיה, בין בעוף, ואפילו היה השוחט וריו ומדוי (מנ"ס כ"ח), ולא יסמוך בבדיקה זו על מראית עינו לבד, אלא יעביר גם את הי במקום החתך כדי שירגיש גם במשמוש היד ששחט רוב הסימנים, ועל משמוש בד לבד בלא מראית העין גם כן אין לסמוך. ועל כן יעשה שחדה, והיינו שיראה בעינו ויבדוק גם בדיו (ע"ז סימן כ"ה ונח"ל סימן ח' ס"ק ס"ח ציי"ה הנכיו נמ"ל סימן כ"ה ל"ג) אבל הבדקים כחתיבת נצה לראות אם נשחט כשעור טועים הם ומאכילין נבלה אמל הבדקים כחתיבת נצה לא נעשה שחיטה, והיינו שלא נעקר אחד מהסימנים (ע"ע ע"ז); גם צריך לבדוק אם לא נעשה שחיטה, והיינו שלא יפלטו הסימנים לחוץ ואם באחד ממיני עיקור הכבוארים לעיל כסימן זה (עי' ע"ז ס"ק ב'), ונהגים לבדוק ביד שנבאר, והיינו שחוקף אגדל על שפוי כובע, ומתוך הדחק יפלטו הסימנים לחוץ ואם יוכל לראות אם נשחטו רובו, גם יראה על ידי זה אם נעשה שחיטה או לא, כי אם לא יכנסו הסימנים לפניו לאחר שהסיר הצמר, או אין צורך בדיקה אחר זה, זה ה"ל אם צריך לבדוק גם אם שחט באמצע הצמר כאשר יש לזהר לכתחלה (כמ"ד כמה שנבאר, והיינו: אם שחט באמצע או כדאי לא עשה הגרסה וה' לעיל סעיף כ"ג) או אפילו רק סמוך להאמצע או למטה קצת, או צריך לבדוק אחר הגרסה, אבל אם שחט למעלה או למטה קצת, או צריך לעין ולבדוק כדי לראות שלא עשה הגרסה, ועין לקמן בסעיף הסמוך לענין ריענו בזה (כ"י נכ"ס רח"ט ונ"ח שמחזירים אפילו נדענד וכמ"ד נמ"ל סעיף ח' ונח"ל ע"ז).

ל. בסעיף שלפני זה מסאר על איזה דברים צריך לבדוק אחר השחיטה לראות אם נעשו כהלכה או לא, אמנם לענין דעבר, והיינו, שלא בדק אחריו, אין ל' הבדיקות הנזכרות שם שוות, דאם לא בדק לידע ששחט רוב סימן אחד בעוף או רוב של כל אחד ואחד בבהמה וחיה, או אפילו בדענד אותו העין והמטה והחיה הם נבלה (ע"ע ונח"ס) וכן אם שחט כאופן שצריך בדיקה מ' אחר הגרסה (כמ"ד לעיל בסעיף הסמוך) גם בזה אם לא בדק היה נבלה (ע"ז סעיף ב'), אבל אם בדק אחר שני דברים הללו ומצאן כהלכה, אלא שלא בדק אם נעשה שחיטה או לא, בזה יש לסמוך בדענד להבשר דמסתמא לא נשחט (ע"ז ונח"ס), אבל לכתחלה צריך לזהר מאוד לבדוק גם אחר שחיטה, ואם אינו שום ריעוחא שיש להסתפק בעבורה גם לענין שחיטה, פשיטא שאו אפילו בדענדו אמורים אם לא בדק גם אחר שחיטה ומצא וראה בכרור שלא נעשה שחיטה, וכן בכל ספק שיסתפק בשחיטה צריך בדיקה לכרר, ואם אי אפשר להתחד שרוא מותר, צריכין לאוסרו, דהכלל הוא, כל ספק בשחיטה אסור וע' עוד לקמן בסמוך.

לכתחלה צריך לבדוק כל הבדיקות הנזכרות חכף אחר שחיטה (ט"ז ס"ק ג')
 כדק חכף אחר השחיטה אם שחט בעוף רוב הסימן או לא אלא זרק העוף
 על פי שאחר שזרקו מירו בדק ומצא שנחתך רוב הסימן, מכל מקום כיו
 שנים שיש לחוש שעל ידי הפרכוס נחרחב החתך, ועל ידי זה נראה
 יה נשחט הרוב, אין השוחט רשאי להכשירו, אלא צריך לעשות שאלת הכס
 (כג).

סימן ה.

יום חשייכים לזמן, כגון שחיטה בלילה או
 במקום אפל, או בתוך שבעת ימים ללידה
 מה, ולענין עופות מה ששייך לגבייהו, ואסור
 ה ואת בנה והשוחט ביום טוב, ובאיזה מקום
 אסור לשחוט.

אין שוחטין כי אם לאור היום או בלילה כשאבוקה כנגדו, ושחי נוח
 מאבוקה, כן אם הן קלעים יחד או לא (ט"ז ס"ק י"א) אבל אם אין
 ח ממש אלא שהרבה חוטין יחד מחופין בשעוה או בחלב, זה מקרי רק נר
 גמ"ל בשפ"ל ולא ככ"פ] אבל בלא אבוקה או שחי נוח לא ישחוט בלילה
 אפלי, דיש לחוש שמא לא ישחוט כהלכה ולא דע (עין ר"ן חנ"כ ס"ק ב'),
 אם שחט בלא נר ויודע בכרור שלא שרה ולא דרס ולא החליד, וגם
 הסימנים לאור היום או לאור הנר לידע בכרור ששחט הרוב כהלכה
 ואין לחוש שעל ידי פרסם נעשה הרוב וכמבואר בסימן ד' סעיף ל"א, ועל
 די

הלכה

סימן ד

חוספה

אם שאלת חכם על זה, כיון לנמ"כ הנזכר בס"ד הוא ערפה אפילו נדבעה, גם למ"כ
 ד' ס"ק ל' והש"ח סעיף ג' וג' חנ"כ ס"ק ה' יש הרבה חילוקי דינים בזה על כן פשיטא
 לת חכם וכו' באהל יחזק סימן ב' ס"ק ט"ז וג' מהר"ק ע"ש ל"ח.